

4 Homo politicus

4.6 Pelhřimovské záložny

V Pelhřimově působily po většinu období 1. republiky dvě záložny. Tou starší a co do objemu vkladů i větší byla Okresní záložna. Třeba jen v roce 1925 tato záložna spravovala přes 28 milionů Kčs vkladů, což tehdy činilo necelou třetinu ze všech vkladů v peněžních ústavech na Pelhřimovsku¹. Druhou byla Lidová záložna, která se ve zmiňovaném čase, tj. v roce 1925, teprve pomalu začínala rozvíjet, a ani na začátku války se, opět měřeno objemem vkladů, nedostala na srovnatelnou úroveň se záložnou okresní. Zajímavé je, že zatímco můj dědeček Ladislav ve své audionahrávce vzpomíná na to, jak byl jeho otec činný jako funkcionář v Lidové záložně, a jak jej ono působení zde poměrně vyčerpávalo, a to zvláště, když se vedla různá řízení o přidělování úvěrů, můj tatínek Ladislav ve své (zatím stále jen) pracovní verzi pamětí v souvislosti se svým dědečkem zmiňuje (patrně spíše omylem) onu záložnu okresní. Určitým paradoxem přitom je, že pravdu by vlastně měli nakonec tak trošku oba.

O jistém (byť určitě spíše velmi omezeném angažmá) pradědečka v Okresní záložně svědčí velmi stručná zmínka v zápise ze schůze okresního výboru z března roku 1929, kde je uvedeno, že se Josef Bezděkovský vzdává možnosti být nadále jedním z deseti zástupců okresu ve Valné hromadě delegátů této záložny². Jeho členství nám pak potvrzuje i zpráva týdeníku Tábor z 21. května 1926³.

Pradědečkově působení v Lidové záložně však mělo poměrně intenzivnější a hlavně i dlouhodobější charakter⁴. Ta vznikla za poměrně dramatických okolností. Šlo o to, že lidovcům, coby druhé nejsilnější straně v okrese, bylo ze strany agrárníků tehdy upíráno poměrné zastoupení ve vedení okresní záložny, respektive ve valné hromadě této instituce, která následně volila ředitelství a revidující výbor⁵. Když se na jednání okresní správní komise (patrně počátkem roku 1924) její lidovečtí zástupci dozvěděli, že mají získat jen jedno místo v předsednictvu, „*přítomní tentokrát na schůzi okresní správní komise, pánové Bezděkovský, Msgre Vaněk, Jirsa a Ing. Malík po krátké poradě projevíli svůj nesouhlas s nespravedlivým*

¹ PETRÁK, Jan: O vzniku a vývoji činnosti spořitelních a záložních spolků v okrese pelhřimovském, in Vlastivědný sborník českého jihovýchodu, ročník VI, 1927–28, Pelhřimov.

² MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, kniha 3, str. 6. V citovaném zápise je odkazováno na rozhodnutí Okresní správní komise 10. května 1926. Zápisy z tohoto roku jednání uvedeného orgánu se žel v archivu nedochovaly. Danou informaci si však můžeme ověřit z článku v týdeníku Tábor z 21. 5. 1926.

³ Dle této zprávy byly mezi dalšími nominanty za okresní správní komisi třeba agrárník Matěj Šlechta nebo Antonín Slavíček z Dobré Vody (k jeho jménu viz dále kapitola 4.9).

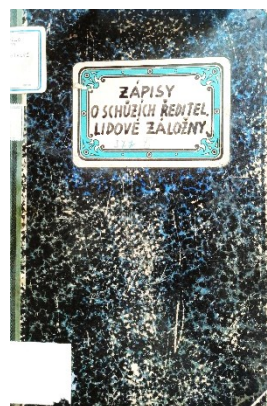
⁴ Na spojení této instituce s působením mého pradědečka upozorňuje již Blábolil František, Křesťanské politické hnutí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a Československá strana lidová, II. část: Zájmové složky Československé strany lidové a přidružené organizace, Praha 1969, str. 43.

⁵ KVÁŠOVÁ, Miroslava: Podnikatelské aktivity pelhřimovského děkana Františka Bernarda Vaňka v Lidové záložně v Pelhřimově, str. 54.

zastoupením v OHZ odchodem ze schůze a ustanovili se na tom, že zřídí svůj vlastní peněžní ústav, když nemohou spolurozhodovat tam, kde měli na to nárok.“⁶

K ustavující schůzi Lidové záložny došlo dne 8. května 1924 v klubovní místnosti restaurace u Filsaků v Pelhřimově, tedy ve vskutku lidovém prostředí. Účastnilo se jí 31 členů záložny, kteří ji upsalí 59 podílů. Můj pradědeček byl samozřejmě jedním z nich a upsal zde podíl 500 Kčs. Když pak bylo na této schůzi voleno vedení záložny, získal v jejím vedení (ředitelstvu), které vedle něj tvořili všichni nám již známí (tj. Vaněk, Jirsa a Jan Novák), pozici ředitele⁷.

V čem se tato pozice lišila od pozice zbylých členů ředitelstva, o tom nám může něco říci zápis ze schůze ředitelstva z 5. května 1928, kde se uvádí, že „všechna usnesení dnešní schůze nabudou platnosti, jakmile je schválí nepřítomný dnes na schůzi ředitel Josef Bezděkovský.“⁸ Na druhou stranu ze zápisů z Valných hromad záložny se zdá, že hlavní slovo zde měl přeci jen asi děkan Vaněk. Můj pradědeček sice schůze vždy formálně zahajoval a ukončoval, hlavní referát o ekonomickém stavu záložny měl však častěji „otec zakladatel“, formálně až do abdikace mého pradědečka na ředitelský post v prosinci 1940, jen člen ředitelstva (případně někdy v zápise uváděn jako náměstek ředitele)⁹. V zápisech z valné hromady přitom najdeme minimálně dvakrát pochvalné vyjádření mého pradědečka na děkanovu adresu: „*Předseda, ředitel Josef Bezděkovský vyslovuje uznání úřadujícímu náměstkovi Msgre Fr. Vaňkovi za nezištnou a obětavou práci pro záložnu.*“¹⁰

Zápisy ze schůzí ředitelstva i valné hromady jsou pro nás zajímavé ještě z jednoho důvodu. Můžeme z nich vypožorovat, jakou důležitost těmto jednáním pradědeček přikládal, a to zvláště v porovnání s jeho působením v okresním výboru a zastupitelstvu. Schůze ředitelstva se konaly většinou každý měsíc a valná hromada pak jednou ročně. Pradědečkova docházka zde byla přitom určitě vzornější než na jednáních okresních orgánů. Třeba na valné hromadě chyběl za těch šestnáct let na pozici ředitele záložny jen dvakrát, přičemž jednou byla důvodem „účast na důležité schůzi rolnické v Něm. Brodě“, podruhé šlo o zdravotní důvody¹¹. Z jednání ředitelstva se omlouval častěji, přesto (až na výjimku v roce 1929, kdy chyběl v kuse 3 měsíce) absentoval většinou jen jednou, maximálně dvakrát v roce.

Pokud bylo na fungování záložny od začátku něco velmi zajímavé, ba minimálně z dnešního pohledu skoro až zvláštní, pak to byl fakt, že jednotlivé funkce v záložně (tedy včetně

⁶ Ve zprávě o činnosti záložny z roku 1930 takto vzpomínal sám její zakladatel Msgre Vaněk. Záznam je uložený v MZA v Brně – SOKa Pelhřimov, fond Lidová záložna, kniha 3 (Protokoly valných hromad 1931–47), str. 3. Citace je obsažená též v KVÁŠOVÁ, Miroslava: Podnikatelské aktivity pelhřimovského děkana, str. 54.

⁷ Když tedy dědeček onehdy mluvil o tom, že jeho otec byl v této záložně „funkcionářem“, určitě nepřeháněl.

⁸ MZA v Brně – SOKa Pelhřimov, fond Lidová záložna, kniha 1 (Zápisy schůzí ředitelstva Lidové záložny), str. 69.

⁹ MZA v Brně – SOKa Pelhřimov, fond Lidová záložna, kniha 3 (Protokoly valných hromad 1931–47), viz třeba str. 3–4 a 20.

¹⁰ Tamtéž, zápis z VIII. valné hromady Lidové záložny, str. 15. Obdobné vyjádření též na str. 23.

¹¹ MZA v Brně – SOKa Pelhřimov, fond Lidová záložna, kniha 3, viz str. 2 (schůze valné hromady dne 22. 5. 1931) a str. 25 (schůze valné hromady dne 18. 3. 1934).

pradědečkovy funkce ředitelské) nebyly honorovány. Vaňkovou ideou totiž od začátku bylo, aby záložna svépomocně sloužila nejširší zemědělské lidové veřejnosti. Minimalizace provozních nákladů na minimum tak byla něčím, co úspěšnému dosažení tohoto cíle jistě napomáhalo¹².

Přesto však nemůžeme říci, že by pradědeček vykonával svou ředitelskou funkci jen z čistě filantropických pohnutek. Tak především záložna svými aktivitami (např. formou nakupování domů, na čemž se pradědeček i sám aktivně podílel¹³) zvyšovala hodnotu svých akvizic, a tedy podílů, které do ní jednotliví členové vložili. Josef však též poměrně hojně využíval možnost žádat zde o úvěr. Jen za období let 1929 až 1930 žádá o „směnečný úvěr“ celkem třikrát, přičemž dvakrát se jedná o částku 5 000 Kčs, naposledy pak dokonce o 15 000 Kčs¹⁴. O tom, že podmínky daného úvěru nikterak neovlivňoval fakt, že žadatelem je funkcionář záložny, nám vypovídá jednak to, že v prvním případě musel pradědeček ještě dodatečně doložit jméno druhého ručitele, a dále i 7 % výše úroku, což bylo tehdy určitě maximum, který zájemci o půjčku v Lidové záložně dostávali¹⁵. Za o procento nižší úrok získal třeba v lednu 1930 „směnečný úvěr“ ve výši 27 000 Kčs Spořitelní a záložní spolek Rohozná, jehož členem byl, jak se ještě zmíníme v pozdější kapitole, i můj pradědeček¹⁶.

Hlavní náplní schůzí ředitelstva, jak již vzpomínal můj dědeček, bylo posuzování žádostí o přidělení úvěru. Z dochovaných zápisů přitom můžeme soudit, že šlo o poměrně důkladný proces. U nižších úvěrů stačila přítomnost jednoho až dvou ručitelů, ale když šlo o částku vyšší, jako třeba když manželé Oschermmanovi, obchodníci a majitelé domu v Kolíně, žádali o hypotéku na 600 tisíc, řešilo se, zda odhadní cena nemovitosti je dostatečná k tomu, aby mohl být tak vysoký úvěr poskytnut. V tomto zmiňovaném případě se pradědeček (v doprovodu správce záložny Antonína Košera) vydal do Kolína osobně, aby si udělali detailní představu, jak celý dům vypadá. Přesto ani poté nebylo vedení záložny připraveno tak vysoký úvěr poskytnout a svůj budoucí souhlas podmínili dodatečnými informacemi z Kolína¹⁷.

Našly se samozřejmě i případy, kdy byla žádost o úvěr bez dalšího odmítnuta. V zápise ze schůze ze 7. prosince 1929 se třeba dočítáme o případu, kdy jistý pan Josef Finke, majitel realit v Hejnicích na Frýdlantsku, žádal o hypotéku ve výši 125 000 Kčs na svůj domek v Hejnicích, a

¹² KVÁŠOVÁ, Miroslava: Podnikatelské aktivity pelhřimovského děkana, str. 55 a 57.

¹³ Šlo minimálně o případ, kdy se řešila koupě domu č. p. 56 na Masarykově náměstí, který se měl stát sídlem záložny. Můj pradědeček tehdy navrhl, aby dům koupilo společně s Lidovou záložnou též Chrámové družstvo, což byl další z projektů děkana Vaňka. Tamtéž, str. 57.

¹⁴ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond Lidová záložna, kniha 1 (Zápisy schůzí ředitelstva Lidové záložny), str. 93, 106 a 129.

¹⁵ Dle citované statí Miroslavy Kvášové byl úrok u první hypotéky 5%, u druhé 6% a u třetí 6,25%. Za směnku byl úrok 6,5%. Viz KVÁŠOVÁ, Miroslava: Podnikatelské aktivity pelhřimovského děkana, str. 56.

¹⁶ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond Lidová záložna, kniha 1 (Zápisy schůzí ředitelstva Lidové záložny), str. 132.

¹⁷ Tamtéž, str. 129.

můj pradědeček předkládá ředitelstvu odhadní posudek, z něhož vyplývá, že na danou nemovitost by bylo možné si půjčit částku maximálně ve výši 40 000 Kčs¹⁸.

I takto vysoké úvěry však Lidová záložna poskytovala. Příkladem může být půjčka 126 tisíc poskytnutá brněnské firmě Rudolf Manoušek na instalaci zvonkohry. Takto úspěšný (a současně chvályhodný) projekt pomohl záložně k prezentaci svých výsledků při Krajské výstavě v Pelhřimově v roce 1926, která ukázala, že záložna si zaslouží důvěru střadatelů. A ten vskutku rok od roku rostli. Zatímco při založení záložny v roce 1924 činily vklady 326 000 Kčs, v onom roce 1926 to již bylo přes 2 miliony Kčs. A když můj pradědeček v roce 1940 odcházel z ředitelského postu, jednalo se již o sumu 11 milionů Kčs¹⁹.

O okolnostech jeho odchodu z tohoto postu se dozvídáme ze zápisu z Valné hromady záložny z 31. března 1940. Jak bylo obvyklým v Lidové záložně běžným zvykem, jednou za 4 roky dávali jednotliví členové ředitelstva svoji funkci formálně k dispozici, respektive jak se tehdy říkalo „odstoupili pořadem“, mohli však být opětovně zvoleni. Pradědeček však tehdy písemně oznámil, že si nepřeje již být znovu zvolen, a to *„jak pro své stáří, je mu 70 let, tak i pro vzdálenost jeho bydliště v Rohozné.“* Jeho přání samozřejmě všichni přítomní respektovali, byl však podán návrh, aby bylo dotyčnému zasláno jménem valné hromady i ředitelského výboru písemné poděkování za jeho dlouholetou a úspěšnou činnost. Návrh byl přijat s tím, s tím že o konkrétní formě a obsahu tohoto děkovného dopisu se poradí na své další schůzi ředitelstvo²⁰.

¹⁸ Tamtéž, str. 127.

¹⁹ KVÁŠOVÁ, Miroslava: Podnikatelské aktivity pelhřimovského děkana, str. 58 a 73.

²⁰ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond Lidová záložna, kniha 3, str. 83–85.